

Brunson Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri

TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİ ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE HALKBANK GİBİ BAZI DAVA SÜREÇLERİ, YPG VE FETÖ MESELELERİ, SURIYE KRİZİ, İRAN YAPTIRIMLARI VE ABD’NİN KASIM SEÇİMLERİNİN GETİRECEĞİ SINAMALARLA KARŞI KARŞIYA KALMAYI SÜRDÜRECEKTİR.

Kadir Üstün

kadirustun@setadc.org

yönetiminin bazı adımlar atması (Türkiye'nin bakanlarına uyguladığı yaptırımları, çelik ve alüminyum ek vergileri kaldırması gibi) hem de iki tarafın bu güvensizliği ortadan kaldırmak için özel çaba sarf etmesi gerekecek. Brunson davasının bir hukuki mesele olarak değerlendirilmesini imkansız kılan dinamiklerin ortadan kaldırılması için aktif bir çaba gösterilmesi her iki ülkenin de çıkarına olacaktır.

Suriye'de Yakınlaşma İhtimali

Suriye meselesi Türk-Amerikan ilişkilerini önümüzdeki dönemde zorlayacak en ciddi sorunlar yumağını barındırıyor. İki tarafın Suriye politikalarında ciddi farklılıkların devam etmesine ilaveten ABD'nin Kuzey Suriye'de YPG'ye yatırım yapmayı bitirmemesi karşılıklı güvensizliğin sürmesini garanti ediyor. Obama yönetimi YPG'ye yaptığı yardımı DEAŞ'la mücadele kapsamında geçici ve sınırlı destek olarak tanımlayarak Türkiye'yi yatıştırmaya çalışmış ancak bunda başarılı olamamıştır. Trump yönetimi ise bu politikayı devam ettiriyor ancak DEAŞ'ın artık hakim olduğu bir toprak bütünü kalmadığı bir ortamda YPG desteğini İran'ın etkisini kırma amacına binaen meşrulaştırıyor. YPG'nin İran'a karşı harekete geçmeyeceği aşıkardığı için bu konuda Türkiye'nin derin rahatsızlığı ve şüpheleri devam edecektir.

Daha önce Türkiye'de elçilik görevinde bulunmuş ve Ankara'nın hassasiyetlerini ve politikalarını en iyi anlayan isimlerden biri olan James Jeffrey'nin Trump yönetimi tarafından Suriye özel temsilcisi olarak atanması küçük de olsa bazı fırsatlar doğurabilir. Esed rejiminin Rusya'nın desteğiyle İdlib'e girme tehdidi savurduğu ve Türkiye'nin yoğun bir diplomatik çabayla bunu engellediği bir dönemde Washington'dan Ankara'nın pozisyonuna destek veren açıklamaların gelmesinin olumlu bir etki yarattığı

Brunson davasının Trump yönetimiyle bu kadar ciddi bir kriz yaratmasını 15 Temmuz darbe girişiminin Türk-Amerikan ilişkilerinde oluşturduğu ağır tahribatın sonuçlarından biri olarak görmek mümkün. Darbe girişimi sırasında ve hemen sonrasında Washington'ın darbeye karşı çıkmada "bekle gör" olarak algılanan tavrı Ankara'yla ilişkilerinde derin bir güven krizi doğurdu. Obama yönetimi yetkililerinin yaptığı açıklamalar FETÖ liderinin darbeden sorumlu tutulması ve hukuki olarak gereğinin yapılacağı konusunda Türkiye'ye güven vermedi. Bu tavır ABD'nin Türkiye'nin ulusal güvenlik tehdidi olarak gördüğü ve terör örgütü olarak tanımladığı FETÖ'yü koruduğu şeklinde algılandı. Bunun üzerine Suriye'de YPG'ye verilen Amerikan desteğinin artarak devam etmesi ise karşılıklı güven ilişkisini en alt seviyeye indirdi. Türkiye'nin doğrudan mücadele ettiği iki örgütün ABD tarafından desteklenme görüntüsü Obama döneminin en kötü mirası oldu.

Bu durum Brunson davasında etkisini göstererek karşılıklı güven inşa edilmesini zorlaştırdı. Trump yönetiminin hukuki süreçleri görmezden gelerek Türkiye'ye adeta bir ultimatom vermesi Amerikan iç siyasi dinamikleri ve Başkan Yardımcısı Pence'in baskısıyla doğrudan bağlantılıydı. Buna rağmen bahsettiğimiz karşılıklı güvensizlik daha sağlıklı bir diyalog kurulmasının önüne geçti. Brunson'un suçlu bulunması sonrasında tahliye edilmesi Başkan Trump'ı son derece memnun etti ve Türkiye'ye yönelik pozitif bir söyleme dönmesini sağladı. Yine de bu durum Türk-Amerikan ilişkilerindeki güvensizliğin temel nedenlerinin ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. İlişkilerin daha sağlıklı bir zemine oturabilmesi için hem Trump

**PYD'NİN
SURIYE'NİN
ÇÖZÜM
SÜRECİNE
KATILMAK
İSTEMESİ VE
ABD TARAFININ
BUNU MAKUL
BULMASI
ANKARA İLE
WASHINGTON
ARASINDAKİ
SURIYE
YAKINLAŞMASINI
ZORA
SOKACAKTIR.**

söylemek mümkün. Trump yönetiminin Esed rejimini uyaran sert söyleminin Türkiye'nin elini güçlendirdiği, Jeffrey'nin atanmasıyla Ankara'yla birlikte çalışma iradesinin olduğu ve en son Münbiç'te ortak devriyelerin başladığını düşündüğümüzde Suriye konusunda Türk-Amerikan ilişkilerinin pozitif ivme kazanmasının mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Ancak YPG'ye verilen Amerikan desteğinin ciddi bir sorun olmaya devam edeceği de kesin.

Trump yönetiminin yakın zamanda açıkladığı Suriye politikasının temel stratejik hedefinin İran'ın bölgesel etkisini kırmak olduğu biliniyor. Ancak bu hedefi somut olarak hayata geçirmek adına nasıl adımlar atacağı belli değil. İran'a karşı Türkiye'yi Suriye'de yanına almak isteyen Trump yönetiminin YPG meselesinde nasıl güvenceler verebileceği de belirsizliğini koruyor. Türkiye İran'ın Suriye'deki etkisinden elbette memnun değil ve bu etkinin azaltılması Ankara'nın elini güçlendirir. Suriye meselesinin siyasi çözümü konusunda da Türkiye'nin masaya daha güçlü gelmesini sağlayabilir. Ancak PYD'nin bu siyasi çözüm sürecine katılmak istemesi ve ABD tarafının bunu makul bulması Ankara ile Washington arasındaki Suriye yakınlaşmasını zora sokacaktır.

İran Yaptırımları

Obama döneminde Türk-Amerikan ilişkilerinin karşılaştığı en önemli sınamalardan biri İran nükleer meselesi olmuştur. Türkiye'nin BMGK geçici üyesi olarak 2010'da verdiği hayır oyu Ankara'nın ekseni kayıyor tartışmasının alevlenmesine yol açmıştır. Türkiye savaşa varacağı

**BRUNSON'IN SUÇLU
BULUNDUKTAN
SONRA TAHLİYE
EDİLMESİ AMERİKAN
TARAFINDA UZUN
SÜREDİR GÖRMEKTE
ZORLANDIĞIMIZ
TÜRKİYE'YLE
ÇALIŞMA
İRADESİNİN
GÜÇLENMESİ
DURUMUNDA
POZİTİF BİR DİNAMİK
OLUŞABİLİR.**

kaygısıyla ABD'nin yaptırım politikasına karşı çıkmış ve arabuluculuk yapmaya çalışmıştır. 2015'te varılan İran nükleer anlaşmasını destekleyen Türkiye anlaşmanın Trump yönetimi tarafından iptalini de eleştirmekten geri durmamıştır. Her ne kadar Suriye konusunda karşıt konumda bulunsa da Türkiye İran'a askeri müdahaleye gidecek bir yola girilmesini istemiyor. Şimdilerde Trump yönetiminin İran'ı izole ederek yaptırımlara boğmaya çalışırken Avrupa'dan destek alamaması da elini zayıflatıyor.

Ankara'nın geçmişte olduğu gibi enerji ihtiyaçları dolayısıyla Tahran'dan petrol ve doğal gaz ihracına devam edeceğini açıklaması sonrasında Trump yönetiminin Türkiye'yi yaptırımlardan muaf tutmak için adım atması bekleniyor. Kasım başında uygulanması beklenen yaptırımların Türkiye'ye karşı da geçerli olması durumunda ikili ilişkilerin yeni bir kriz dönemine girmesi kaçınılmaz olacaktır. Trump yönetiminin yeni Suriye politikasında Tahran'ı geriletmeyi stratejik hedef olarak tanımlayıp Ankara'yı yanına almak istemesinin doğal sonucu Türkiye'yi İran yaptırımlarından muaf tutması olmalıdır. Aksi takdirde Türkiye'nin ekonomisi bundan olumsuz etkilenecek ve

Ankara kendisiyle çalışma konusunda Washington'ın ciddiyetine inanmayacaktır.

Ortadoğu'da Güç Mücadelesinin Etkileri

Son birkaç haftadır yaşanan Kaşıkçı olayı Ortadoğu'daki bölgesel güç mücadelelerinin Türk-Amerikan ilişkilerini doğrudan etkileyebileceğinin yeni bir örneği olmuştur. Gazeteci Kaşıkçı'nın basına sızdırılan detaylarda görüldüğü itibarla İstanbul'da hunharca katledilmesi, Suudi veliaht Muhammed bin Selman'ın Trump yönetimiyle geliştirmeye çalıştığı sıkı ilişkiyi korumak ve bunu bölgedeki güç mücadelesinde kaldıraç olarak kullanmak için neler yapabileceğini gösteriyor. Selman'ın kendi ifadesiyle Türkiye'yi İran ve İhvan ile birlikte "şeytan üçgeninin parçası" olarak gördüğü, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'ı yanına alarak Amerikan desteğiyle bölgede "karşı-devrim" bloğunu güçlendirmeye çalıştığı anlaşılıyor. Arap Baharı'nı Arap Kışı'na döndürmeyi hedefleyen bu bloğun İsrail tarafından tercih edildiği ve son zamanlarda Suriye'de de Türkiye'nin aleyhine çalıştığı biliniyor.

Türkiye'nin Kaşıkçı olayında öncelikle ABD'yi ve bütün uluslararası kamuoyunu denkleme dahil etme stratejisi son derece başarılı oldu. Türkiye'nin başından beri iyi niyetli olmadığı yönündeki yorumlar boşa çıkmakla kalmadı, Batı medyası cinayeti örtbas etmediği için Türkiye'ye teşekkür etti. Trump başından beri Suudilere bir açıklama yaparak işin içinden sıyrılmalara için açık bir kapı bıraktı ve bu nedenle Amerikan kamuoyunun sert tepkisini çekti. Kasım seçimlerine az bir zaman kala hem de ekonomi bu kadar iyi giderken Amerikan medyasının Kaşıkçı cinayetine odaklanmasından Trump'ın rahatsız olduğu aşikar. Suudileri cezalandırmak adına Kongrenin istediği gibi sert bir adım atması çok zayıf bir ihtimal olsa da Kasım seçimleri sonrasında Kongredeki dina-

miklerin değişmesi Trump'ı buna mecbur bırakabilir.

Kaşıkçı cinayeti Veliaht Prens Selman'ın çok ciddi paralar harcayarak ABD'de oluşturmaya çalıştığı ve Yemen savaşı nedeniyle inşa etmekte zaten zorlandığı modernleşmeci lider imajını tamamen yerle bir etti. Suudi ekonomisini yeniden inşa etmeye çalışan, kadınlara araba kullanma özgürlüğü tanıyan, bölgede İsrail'le çalışmaya hazır modernleşmeci lider imajına zarar veren Kaşıkçı'ya tahammül edememesi Selman'ın alanının son derece sınırlanmasına yol açtı. Kral olması bile tartışmaya açılan Selman'ın bu süreçte gösterdiği siyasi basiretsizlik önümüzdeki yıllarda Suudi Arabistan'ın bölgede istikrarsızlık kaynağı yeni bir dinamik yaratacağını işaret ediyor. Böyle bir istikrarsızlığın yeni bölgesel kriz alanları ve çatışmalar oluşturmaya ve Türk-Amerikan ilişkilerinin de bundan nasibini alması kaçınılmaz.

Kasım Seçimleri Ne Getirir?

Trump yönetimiyle birlikte Amerikan iç siyasetinin dış politikaya etkisi çok daha bariz hale geldi. Popülist bir lider olarak hemen bütün dış politika meselelerini iç siyasette kullanarak "pazarlığa açan" Trump iç politikanın ihtiyaçları doğrultusunda -Türkiye de dahil olmak üzere- birçok müttefikleriyle ilişkisinde inişli çıkışlı bir dönem yaşanmasına sebep oldu. Türkiye adına bunun en somut örneği Evanjelist tabanın son derece önem verdiği Brunson meselesi oldu. Brunson'ın tahliye edilmesinin pozitif etkisi olacağını söylemiştik ancak Trump'ın iç politika çıkarlarının önümüzdeki dönemde de etkili olacağını altını çizmek gerekiyor.

Kamuoyu araştırmaları Kasım seçimlerinde Kongrenin üst kanadı Senatoda çoğunluğun Cumhuriyetçilerde kalacağını ancak alt kanadı Temsilciler Meclisinde çoğunluğun büyük ihtimalle Demokratlara geç-

ceğini gösteriyor. Bu senaryoda Trump'ın politikalarına güvensizlik oyu verilmiş olacak ve başkanı görevden azil süreci başlatmak için sabırsızlanan Demokratları harekete geçirecek. 2020'ye giden yolda Trump'ın bütün politikalarını kadük bırakmak isteyecek Demokratların dış politikada da özellikle Suudilerle ilişkilerini sorun haline getirmesini beklemek gerekiyor. Demokratların başkana bu gibi konularda baskı yapması Trump'ın dış politikada daha agresif bir tavır alarak güç gösterisinde bulunmaya çalışması sonucunu doğurabilir.

Kongrede Demokratların etkisinin artmasının Türk-Amerikan ilişkilerine doğrudan etkisini kestirmek zor olsa da Kongrede özellikle Brunson meselesi yüzünden hazırlanan Türkiye aleyhindeki tasarıların tekrar gündeme gelmesi söz konusu olabilir. Bu durumda Trump'ın Beyaz Sarayın gelecekteki ilişkileri Kongreden uzak tutmak isteyen tavrının nereye kadar devam edeceğini tahmin etmek zor. Yani Başkan Trump'ın Brunson konusunda olduğu gibi Kongreden gelebilecek baskının iç siyasette kendini ne kadar zor durumda bıraktığına bağlı olarak Türkiye'ye sert tavır takınması çok uzak bir ihtimal değil.

Türk-Amerikan ilişkileri önümüzdeki dönemde Halkbank gibi bazı dava süreçleri, YPG ve FETÖ meseleleri, Suriye krizi, İran yaptırımları ve ABD'nin Kasım seçimlerinin getireceği sinamalarla karşı karşıya kalmayı sürdürecektir. Brunson'ın suçlu bulunduktan sonra tahliye edilmesinin yarattığı olumlu havanın bütün bu meseleleri çözmeye yetmesi imkansız ancak Amerikan tarafında uzun süredir görmekte zorlandığımız Türkiye'yle çalışma iradesinin güçlenmesi durumunda pozitif bir dinamik oluşabilir. Bu dinamiğin sağlıklı ve kalıcı kurumsal bir düzleme oturtulmaması durumunda ikili ilişkilerde kırılma ve bölgesel meselelerde strateji farklılıkları öne çıkmaya devam edecektir. **K**

Trump'ın Brunson konusunda olduğu gibi Kongreden gelebilecek baskının iç siyasette kendini ne kadar zor durumda bıraktığına bağlı olarak Türkiye'ye sert tavır takınması çok uzak bir ihtimal değil.